

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet
Postboks 8004
0030 Oslo

Oslo, 13.12.2024

Høringsinnspill NOU24:14 Med lov skal data deles

Vi viser til høringsbrev ref. 24/3158 og takker for muligheten til å gi høringssvar til NOU 2024:14 *Med lov skal data deles*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-nou-202414-med-lov-skal-data-deles/id3053841/> Høringsfrist 13.12.24 (utsatt fra 9.12.24)

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 33 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra Forskningsrådet, til sammen 7500 årsverk og 11,5 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,4 mrd kr fra utlandet.

Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning. Forskningen er innrettet mot samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Forskningsinstituttene er forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og akseleratorer for omstilling i samfunnet. I sin virksomhet samler og lagrer forskningsinstituttene store mengder data, og bruker også i økende grad andres data i forskningen, ikke minst registerdata. Datainnhenting skjer både i offentlig finansierte og privat finansierte prosjekter, og i prosjekter med flere finansieringskilder. Ikke minst skjer datainnhenting i stor grad i nasjonale og internasjonale samarbeidsprosjekter, der data innhentes og deles mellom forskningspartnere.

Verdien av data vernes ved å sikre kvalitet og tilgjengelighet

Norge er i en unik situasjon når det gjelder tilfang av data. Det gjelder i mange sektorer, som bl.a. helsesektoren, petroleumssektoren, natur- og miljøsektoren, kartdata og flere næringer. Vi bruker data til mange formål, private og offentlige virksomheter, og lykkes best når vi går sammen om å utnytte data for å utvikle tjenestene. Norske registerdata har et omfang og en kvalitet som andre land misunner oss. Det er en stor kvalitet for tjenesteutvikling og ikke minst for forskning. Når vi arbeider med KI er kvaliteten i data avgjørende, og der har vi et fortrinn på mange områder. Noen hevder sågar at "data er den nye oljen" for Norge. Da er det viktig at kvaliteten på data dokumenteres, dvs også informasjon om dataenes opphav i form av sporbarhet og navngivelse. Åpenhet og deling av data vil gi forskningsmiljøene informasjon som er uvurderlig for forskning på viktig samfunnsområder som for eksempel klima- og miljøendringer, helse, transport osv. Dataenes kvalitet og tilgjengelighet er avgjørende for verdien. Lovforslaget anbefaler standardiserte og systematiserte data som legger til rette for datadeling. Det mener vi er avgjørende. En moderne infrastruktur for deling av data er vesentlig for at data kan tas i bruk for eksempel i forskning. Data som er samlet inn til andre formål, kan med god infrastruktur tas i bruk også i forskning eller for andre formål (ref omtale i kap.10). I Norge står tillit sterkt, også tillit til at data som samles inn blir behandlet på avtalt og forsvarlig måte. Det kan komme til å utfordres når det blir mer deling av data, fordi deling kan bli oppfattet som utrygt. Data samlet inn til ett formål og som med nye verktøy og kobling av ulike datakilder, kan gi mer informasjon enn opprinnelig tiltenkt. Tilliten til datahåndtering må ivaretas, bl.a. gjennom kreditering og sporbarhet.

Hvem omfattes av datadelingsloven

Lovutkastet foreslår at datadelingsloven skal ha et bredere nedslagsfelt enn offentlighetsloven mht definisjon av "offentlig virksomhet" og plikt til å dele data. Dette kan skape tvil og uhensiktsmessige tilpasninger. Vi vil foreslå at en bruker samme definisjon i begge lovtekstene.

Forvaltning og deling av data har en kostnad

Det koster å forvalte data; å produsere, lagre, sikre, dele og bruke gode data. Gevinstene oppstår ikke nødvendigvis hos dem som har gjort investeringene. Derfor må kostnadene ved deling kompenseres. Lovforslaget § 10 gir forskningsmiljøene en absolutt plikt til å dele (delvis) offentlig finansierte forskningsdata ved å si at "forskningsdata skal alltid være gratis".

Det vil påføre forskningsinstitusjoner store kostnader. I 100% offentlig finansiert forskning er datainnhenting finansiert, mens kuratering og deling er ressurskrevende og vil representere store kostnader som også må dekkes. Dette inkluderer også risikovurdering av data som etterspørres. I delvis offentlig finansiert forskning er heller ikke datainnhenting fullfinansiert.

Norske private forskningsinstitutter, som er markedsbasert og har svært lav grunnbevilgning fra staten (i gjennomsnitt 10%), har ingen mulighet til å dekke slike kostnader. FFA ber om at dette blir hensyntatt i Datadelingsloven. Vi må unngå en situasjon der det blir mindre datadeling i praksis, fordi offentlige eller private virksomheter ikke har midlene som trengs for å tilgjengeliggjøre og dele dataene gratis. Uten kostnadsdekning vil den potensielle verdien av norske data ikke kunne hentes ut.

Det er viktig at norsk lov samsvarer med Åpne data-direktivet når det gjelder forskningsdata. Mye av forskningsinstituttene forskning skjer i internasjonale konsortier, og data er ofte skapt av partnere fra forskjellige land. Da er det viktig for ressursbruken at norske regler harmoniseres med reglene innen EU.

Krav om kreditering og sporbarhet av forskningsdata

Vi ønsker å understreke at dataenes sporbarhet og kreditering (navngivelse) har en avgjørende rolle for forskning. Ved å frasi seg alle rettigheter, mister forskningsorganisasjoner kontrollen over hvordan data brukes. Det kan føre til at data kan bli misbrukt, feiltolket eller brukt i sammenhenger som undergraver forskningsetiske mål. Fravikes kravet om kreditering, kan det føre til at forskere og forskningsinstitusjoner ikke anerkjennes for deres arbeid. Det kan hindre utviklingen av forskningskarrierer og forskningsinstitusjoner.

For øvrig støtter FFA også momentene som kommer frem i høringsuttalelsen fra forskningsinstituttet NORCE.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA